

Divna Zečević Zdunić

(1937 – 2006)

Ove je godine umrla Divna Zečević, naša suradnica i kolegica, koja je cijeli svoj tridesetogodišnji radni vijek provela u Institutu za etnologiju i folkloristiku. Stoički je prkosila dugoj i strašnoj bolesti, ostavši svojim znanstvenim i književnim radom do kraja vezana uz Institut. Nemoguće je pravedno sažeti plodan kreativni život Divne Zečević. Puko nabrajanje samo razvodnjava sliku, a uobičajene verbalne formule i lijepe riječi, na koje smo navikli u tužnim trenucima, kazuju malo ili gotovo ništa. Ovo je tek podsjećanje i sažimanje njezina profesionalnog, radnog, institutskog dijela života, o čemu svjedoči devet objavljenih znanstvenih knjiga, mnogo razasutih pjesama u antologijama te nekoliko knjiga poezije, sedamdesetak članaka, nebrojeno prikaza, recenzija i novinskih članaka.

Rođena je godine 1937. u Osijeku, gdje je završila gimnaziju 1955. godine. Studirala je Jugoslavenske jezike i književnosti te Engleski jezik na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je 1965. završila i poslijediplomski studij iz novije hrvatske književnosti kod profesora Ive Frangeša, kod kojega je 1980. obranila i disertaciju (*Pučko književno štivo u hrvatskim kalendarima prve polovice 19. st.*).

U Institutu za etnologiju i folkloristiku radi od 1966. godine – prvo za područje usmene, a zatim za područje hrvatske pučke književnosti. U početku, u skladu s tadašnjom orijentacijom Instituta, terenski istražuje usmenoknjiževne fenomene (u Daruvaru, Požegi, Makarskoj, na Hvaru). Terenske zapise pohranjuje u rukopisnim zbirkama, ali i iskorištava u svojem znanstvenom radu. U njezinim će se radovima već u to doba pokazati raznolikost, ali i postupnost i logičnost njezina prijelaza od istraživanja usmene književnosti na istraživanje fenomena hrvatske pučke književnosti.

Jednako će tako vrlo rano (1976.) anticipirati kasnije institutske znanstvene interese te će istraživati i obraditi teme književne svakidašnjice u Zagrebu i neposrednoj okolini Zagreba: u Mariji Bistrici, Šestinskom Kraljevcu, a sredinom devedesetih i u Remetama. Promatra svakidašnja pripovijedanja izvan usmenoknjiževne sfere, istražuje pričanja o životu koja su istodobno shvaćena kao žanr suvremene usmene književne proze i kao dio usmene povijesti te dnevničke zapise kao pogled na povijest iz osobnoga iskustva.

Poslijediplomski studij i suradnja s prof. Frangešom uvelike su odredili njezina znanstvena polazišta, a ta se nisu uvijek podudarala s vodećom književnoznanstvenom paradigmom u Institutu. S njim je surađivala i na projektu *Povijest hrvatske književnosti*, gdje u prvoj knjizi objavljuje prvi sustavni znanstvenoistraživački tekst u hrvatskoj znanosti o dotad slabo

istraženom fenomenu pučke književnosti (*Pučki književni fenomen*, 1978.), i ta će tema ostati njezinom znanstvenom preokupacijom do kraja života.

Divna Zečević u svojim radovima pokazuje da književnost nije dodatak svakidašnjici, nego da se čovjekovo trajanje odvija u sferi književnih modela koji na različitim razinama egzistiraju gotovo svakodnevno. U terenskim zapisima ocrta se takva književna svakidašnjica od vjerovanja, patnje i stradanja do erotike. Ona teži uočavanju cjelovitosti književnih pojava i funkcije književnosti u društvu, te je njezin rad podjednako prinos povijesti književnosti kao i književnoj antropologiji.

Na temelju bogate europske, poglavito njemačke znanstvene literature, s kojom se upoznala i tijekom studijskih boravaka u Njemačkoj, reinterpreterira fenomen pučke književnosti, kakav je prije više od petnaest godina sintetizirala u *Povijesti pučke književnosti*. Ideja jest da se na povijest književnosti uopće, posebno pak na povijest pučkog književnog stvaranja, ne može gledati isključivo kao na sukcesijski proces (gdje pojave i smjerovi slijede jedni nakon drugih) nego da valja bezuvjetno uračunati i načelo paralelizma, usporednosti naoko nepovezanih pojava. Tako se otvara nova mogućnost sagledavanja supostojanja ne samo konkretnih djela nego i različitih vremenskih razina što ih ta djela izražavaju. Pučki tekst, u interpretacijama D. Zečević, nije samo to nego je ujedno (i uvijek) pogled na "visoku" književnost. One su jedna drugoj odraz, jedna u drugoj uvijek prisutne.

U drugoj polovici osamdesetih godina Divna Zečević svoja istraživanja pučke književnosti postupno usmjeruje ka nabožnoj pučkknjiževnoj tematici. I tu je ubrzo skrenula s prvotno zacrtanoga institutskog pravca: svjetovna pučka izdanja ostala su donekle u drugome planu, a najveći je dio svojih radova posvetila pučkom nabožnom štitu, ali i njegovu utjecaju na svakodnevno pripovijedanje. Čak je slušala predavanja na laičkom studiju teologije da bi nadopunila književnopovijesnu naobrazbu. Osim nabožnoga štiva istraživala je vjerske polemike, kronike, predaje i legende, pučko zabavno štivo hrvatskih kalendara, pučke pjesmarice, fenomen pučkih pjesnika te žensko pismo i književnost za žene u 19 stoljeću.

Na primjerima propovijedi, izravno i pomoću egzempla, u kojima se sažimaju motivi usmene i pisane književne tradicije, otvara uvid u probleme tjelesnosti, odnosa među spolovima. Propovijedi se promatraju i kao vid popularnog usmenog književnog komuniciranja s najširim slojevima društva, pa se otuda razvija dijaloški i često polemički karakter. Devedesetih je godina autoričin interes okrenut i ka istraživanju polemika koje su u hrvatskoj književnosti proteklih stoljeća vođene o rascijepu među crkvama.

Njezinih devet objavljenih znanstvenih knjiga (*Pučki književni fenomen*, 1978; *Pučko književno štivo u hrvatskim kalendarima prve polovice 19. stoljeća* (u dva dijela), 1982; *Dragojla Jarnević*, 1985; *Književnost na svakom koraku: Studije i članci*, 1986; *Hrvatske pučke pjesmarice 19.*

stoljeća: svjetovne i nabožne, 1988; *Prošlost u sadašnjosti. Popularnost pučkog književnog mišljenja* 1991; *Strah Božji. Hrvatske pučke propovijedi 18. stoljeća*, 1993; *Poželjne biografije: životopisi svetaca 18. i 19. stoljeća u hrvatskoj književnosti*, 2000.) i sedamdesetak znanstvenih članaka i studija bitno su pridonijeli upoznavanju neistraženog područja hrvatske pučke književnosti te proširenju poimanja književnosti uopće. Ništa nisu manje zanimljivi ni intrigantni njezini polemički, stručni i književni radovi, novinski članci – te nikako manje važne i njoj posebno drage zbirke poezije

Divna je uvijek je bila izravna i iskrena. Znala je biti puna razumijevanja, duhovita i duboko humana, ali je branila slobodu vlastitog mišljenja oštro, bez kompromisa, ne plašeći se konflikta. Pamtimo s njom poticajne, lucidne i iskričave stručne diskusije na institutskom hodniku, u kuhinji ili u njezinoj sobi, jednako kao i duhovite primjedbe o institutskoj svakidašnjici i svim našim životima. I kad više zbog svoje bolesti nije mogla dolaziti u Institut, njezinoj je nekadašnjoj sobici, u sada već starome Institutu, ostao zauvijek naziv Divnina soba. Živjela je za svoj znanstveni i književni rad i njezino djelo ostaje trajnim prilogom hrvatskoj humanističkoj znanosti, književnosti i kulturi.

Ljiljana Marks i Ivan Lozica